

Sistemul paneuropean de pensii e în vigoare. Va fi el un succes?

Românii, alături de cetățenii și rezidenții statelor membre ale Uniunii Europene/ Spațiului Economic European, ar putea accesa într-un viitor apropiat o nouă metodă de economisire, gândită, la nivel teoretic, să le asigure o pensie complementară la vârsta retragerii din activitate – produsul paneuropean de pensii personale (PEPP). Așa cum este conceput, PEPP ar putea deveni primul produs care să depășească granițele statale prin caracterul său de aplicabilitate extins la nivelul întregii comunități UE/ SEE – orice persoană fizică, fie ea din UE sau non-UE va putea accesa PEPP, atât timp cât își are reședința într-unul din statele membre. Însă, doar timpul și modul în care fiecare stat UE va reglementa produsul va arăta în ce măsură va deveni PEPP un produs atractiv și util pentru consumatori, dar și cât de sustenabil și profitabil poate fi pentru furnizorii care ar trebui să îl implementeze sau cât de mult se va dezvolta oferta, în condițiile în care nu există o certitudine nici privind dimensiunea cererii și nici asupra facilităților fiscale cu care va veni PEPP, pentru o eventuală stimulare a ei.

PEPP există pe agenda Comisiei Europene încă din anul 2017 și a fost creat ca parte dintr-un Plan de întărire a piețelor de capital din cadrul UE. Cum Comisia Europeană a oficializat recent punerea în aplicare a Regulamentului PEPP, în orice moment de acum înainte, ne putem aștepta să vedem primele mișcări în piața ale furnizorilor de specialitate din statele membre.

Aceștia pot fi întreprinderi financiare autorizate și înregistrate, adică instituții de credit, întreprinderi de asigurare directă de viață, instituții care furnizează produse de pensii personale, firme de investiții care oferă servicii de administrare de portofolii, societăți de investiții sau societăți de administrare de fonduri de investiții alternative. Ei ar trebui să înceapă procesul de autorizare, de prototipare și implementare a produselor PEPP la nivelul jurisdicțiilor locale. Și, cum vorbim despre un domeniu extrem de reglementat, putem presupune că PEPP nu va putea fi lansat în piață mai devreme de 2023.

Merita menționat și că CE a preferat adoptarea unui regulament și nu a unei directive (deși Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene - TFUE permite adoptarea de acte atât sub forma de regulamente, cât și sub forma de directive), pentru punerea în aplicare. Putem presupune că a fost preferată această variantă deoarece regulamentul este direct aplicabil în toate statele membre și va permite o adoptare cât mai rapidă, ceea ce ar contribui la consolidarea economiilor și a investițiilor pentru pensii în contextul uniunii piețelor de capital (directiva ar fi necesită, în unele cazuri, și ratificare locală prin legi naționale – ceea ce ar fi rezultat într-un timp de implementare semnificativ mai mare).

În schimb, regulamentul permite ca fiecare stat membru să își contureze trasaturile specifice de produs (de

exemplu, condițiile pentru faza de acumulare). Pe scurt, regulamentul prevede cadrul general și liniile directoare ale PEPP, urmând ca autoritățile locale să dezvolte și să implementeze normele de aplicare la nivel național. PEPP va avea caracter voluntar, fiind necesară încheierea unui contract scris între participantul persoană fizică și entitatea furnizoare autorizată. Va fi, astfel, un produs complementar pensiilor obligatorii de stat sau celor ocupaționale (după caz) existente, reprezentând o opțiune personală și voluntară, cu scop de economisire pe termen lung în vederea pensionării. Produsul prevede acumularea de capital pe termen lung cu obiectivul explicit de a furniza venituri la pensionare și cu posibilități limitate de retragere anticipată înainte de acest moment (deci, fără posibilitate de rambursare anticipată sau cu posibilități strict limitate de rambursare anticipată, în anumite condiții), fiind structurat asemănător actualului sistem de pensii voluntare tip Pilon III.

Chiar dacă în prezent, în cadrul statelor membre UE există multiple astfel de planuri de pensii personale naționale, PEPP poate deveni primul produs care să depășească granițele naționale, prin caracterul său de aplicabilitate extins la nivelul întregii comunități, ceea ce ar trebui să aducă un și mai pregnant interes cel puțin pentru forța de muncă mobilă la nivel internațional. Nu în ultimul rând, poate fi atractiv și pentru „freelanceri” sau pentru acel tip de persoane fizice care nu ajung să contribuie regulat, din diferite motive, la sistemele de pensii de stat/ publice. De asemenea, poate fi de interes și pentru tineri, aceștia putând beneficia, încă de la începutul carierei sau a vieții adulte, de un instrument de economisire pe termen lung stabil și predictibil.

Avantajos este și faptul că nu contează naționalitatea consumatorului care dorește să acceseze acest produs.

În plus, PEPP este „portabil” în întreaga Uniune, el venind în completarea sistemelor existente în statele membre. La acest moment, din varii cauze, Comisia Europeană a considerat că piața sa internă privind produsele de pensii personale nu funcționează tocmai optim. În unele state membre nu există încă o piață pentru ele. În altele, există deja oferte pentru produse de pensii personale, însă piețele naționale sunt puternic fragmentate. Prin urmare, produsele de pensii actuale au un grad limitat de portabilitate. Din această cauză, persoanele pot avea dificultăți în ceea ce privește exercitarea libertăților fundamentale. De exemplu, acestea ar putea fi împiedicate să accepte un loc de muncă sau să se pensioneze în alt stat membru. În plus, există și o anumită lipsă de standardizare a produselor de pensii personale în prezent.

De asemenea, Regulamentul PEPP nu împiedică înregistrarea unui produs de pensii personale existent și care îndeplinește condițiile stabilite în prezentul regulament, ceea ce permite autorizarea/ echivalarea unor deja existente.

Condițiile de plată a pensiei vor fi stabilite de fiecare stat membru în parte, între condiții putându-se regăsi limite în stabilirea vârstei minime pentru începutul fazei de plată a pensiei, perioada maximă înainte de împlinirea vârstei de pensionare de aderare la un sistem de PEPP, precum și condiții privind rambursarea înainte de vârsta minimă pentru începutul fazei de plată a pensiei, în special în cazul unor dificultăți deosebite.

La nivelul României, subiectul este deja pe agenda ASF care a comunicat încă de anul trecut că PEPP va fi unul dintre instrumentele susținute pentru stimularea și dezvoltarea infrastructurii piețelor financiare nebancale privind Piața Pensiiilor Private, prin “Susținerea adoptării cadrului legal necesar introducerii produselor pan-europene de pensii”.

Conform obiectivelor setate de ASF pentru perioada cuprinsă între 2021 - 2023, reiese că elaborarea legislației secundare care vizează emiterea Normelor de aplicare a prevederilor Regulamentului privind Produsul Paneuropean de Pensii Personale (PEPP) va fi dusă la bun sfârșit până în anul 2023.

Fiindcă ne aflăm deja la jumătatea intervalului de timp asumat de ASF pentru realizarea acțiunilor și îndeplinirea obiectivelor sale strategice privind PEPP, publicarea Normelor de aplicare PEPP ar trebui să se regăsească pe lista de priorități ale ASF până la finalul acestui an.

Un alt punct de discuție privind PEPP este tratamentul fiscal aplicabil, ținând cont de specificul comunitar al acestui produs. Astfel, autoritățile europene au considerat ca, din punct de vedere fiscal, statele vor fi cele care vor decide tratamentul fiscal aplicabil, dar Comisia încurajează autoritățile fiscale naționale să confere un tratament fiscal cel puțin similar cu cel al celorlalte produse de pensii private/ ocupaționale existente. Fără să avem informații concrete în acest sens de la oficialități, putem, prin analogie, să considerăm că la nivelul României, PEPP va putea fi reglementat și tratat din punct de vedere fiscal în aceeași manieră cu contribuțiile la fondurile de pensii facultative (așa cum sunt definite de legislație) – de ex. Pensiile Facultative de tip Pilon III – care sunt neimpozabile, atunci când contribuțiile la fondul de pensii facultative sunt suportate de angajator pentru angajații proprii, în limita a 400 euro anual pentru fiecare persoană; și, în plus, sunt deductibile fiscal la calcularea bazei impozabile privind stabilirea impozitului pe venit, atunci când sunt suportate direct de angajați/ contribuabil, tot în limita a 400 Euro/ echivalent în lei/ an (facilitate aplicabilă atât salariaților, cât și persoanelor care realizează venituri din activități independente).

Cu alte cuvinte, pentru ca PEPP să fie atractiv este nevoie de un tratament fiscal mai bun, pentru a se detașa de restul produselor de pe piață. Nu în ultimul rând, PEPP trebuie să devină un produs viabil și pentru furnizori, care, în fapt, vor reprezenta, factorul de multiplicare și popularizare al acestui nou produs. În acest sens, se ridică unele semne de întrebare privind bonitatea reală pe care PEPP o poate aduce furnizorilor, având în vedere că din punct de vedere al costurilor există deja anumite limitări prevăzute chiar de Regulament, ceea ce poate rezulta, finalmente, într-un produs neprofitabil și, prin urmare, se poate traduce într-o potențială reticență a acestora în a promova un astfel de instrument către publicul larg (spre exemplu, costul de administrare pentru consumatori va fi plafonat la maximum 1% din valoarea acumulată anual, ceea ce ar putea fi nerentabil pentru companiile de resort).

În concluzie, succesul PEPP va depinde atât de tratamentul fiscal ce va fi stabilit de autorități, dar, în egală măsură, și de modul în care furnizorii vor reuși să promoveze produsul. Scopul a fost ca PEPP să aibă o acoperire cât mai largă la nivelul întregii Uniuni Europene, dar există riscul ca furnizorii de asigurări și pensii private să își îndrepte atenția doar către anumite state membre și, astfel, acoperirea PEPP să fie disproporționată, iar în unele state membre (spre ex. statele vestice) să fie mai mare, pe când în altele (ex. statele estice) să fie mai puțin sau deloc dezvoltată. Doar timpul și experiența practică post-implementare vor oferi răspunsurile așteptate, iar piața se va regla și se va diversifica pe măsura ce noul produs va câștiga încrederea utilizatorilor.